

Lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laeiksi yhdistyslain 10 ja 35 §:n, yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n sekä painovapauslain muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 24 päivältä lokakuuta 1989 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 195.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio ja lainsäädäntöneuvos Rauno Vanhanen oikeusministeriöstä, vs. hallitusneuvos Teuvo Veijalainen sisäasiainministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Tom Grönberg ulkoasiainministeriöstä, pääsihteeri Jorma Palola työministeriöstä, ulkomaa-laiskuraattori Tarja Summa sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylijohtaja Hannu Tulkki väestörekisterikeskuksesta, johtaja Risto Veijalainen ulkomaalaiskeskuksesta, vt. professori Matti Pellonpää Helsingin yliopistosta sekä puheenjohtaja Ahti Tolvanen ja varapuheenjohtaja Finn Nielsen Suomen ulkomaalaisyhdistyksestä.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi ulkomaalaisten poliittisia osallistumisoikeuksia Suomessa. Yhdistyslakia muutettaisiin siten, että valtiollisten yhdistysten (lähinnä puolueiden) jäseninä voisivat Suomen kansalaisten lisäksi olla myös sellaiset ulkomaalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa. Kaikilta hallituksen jäseniltä edellytettäisiin kansalaisuuteen katsomatta, että heillä on kotipaikka Suomessa.

Samalla ehdotetaan ulkomaalaisten kokoon-tumisoikeuden ja painovapauden laajentamista. Oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin olisi kaikilla kansalaisuuteen, kotipaikkaan tai muihin ominaisuuksiin katsomatta. Yleisen kokouksen saisi järjestää täysivaltainen Suomen kansalainen, täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa, sekä Suomessa rekisteröity yhdistys. Säännöksiä sovellettaisiin myös mielenosoituksiin.

Painokirjoitusten julkaisemisoikeus myönnettäisiin Suomen kansalaisten lisäksi myös niille ulkomaalaisille, joilla on kotipaikka Suomessa. Itseään ja omaisuuttaan hallitsevat ulkomaalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa, voisivat julkaista Suomessa sanoma- ja aikakauslehtiä. Sama oikeus olisi sellaisilla yhteisöillä, joissa hallituksen puheenjohtajana on mainitut edellytykset täyttävä ulkomaalainen. Tällaisen lehden päätoimittajana voisi olla myös täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa.

Ehdotetut uudistukset tekisivät mahdolliseksi ratifioida Euroopan neuvoston ihmisoikeus-sopimuksen ilman varaumia kokoontumisoikeuden ja painovapauden osalta. Uusi yhdistyslaki täyttää jo ihmisoikeussopimuksen vaatimukset.

Lainmuutokset on tarkoitus saattaa voimaan samaan aikaan uuden yhdistyslain kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 1990.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin kotipaikkaa koskevin huomautuksin.

Poliittiset oikeudet ehdotetaan annettaviksi sellaisille ulkomaalaisille, jotka asuvat Suomessa vakinaisesti. Lakitekstissä tämä on ilmaistu sanoilla ”ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa”. Perusteluissa lakiteksti on sidottu väestökirjalain ja -asetuksen säännöksiin siten, että ulkomaalaisella katsotaan olevan kotipaikka Suomessa, jos hänet on merkitty väestökirjalaisa tarkoitettuun kotipaikkarekisteriin.

Hallituksen esityksen taustalla on ajatus, että poliittisten oikeuksien tulee kuulua kaikille

sellaisille ulkomaalaisille, jotka tulevat Suomeen pitkäköksi aikaa ja joiden täällä ololle on merkitystä sillä, että he voivat eri tavoin pyrkiä vaikuttamaan olosuhteisiinsa. Pelkkä väliaikainen, lyhyt oleskelu ei sen sijaan tuota poliittisia oikeuksia.

Lakivaliokunta hyväksyy hallituksen esityksen lähtökohdat ja säännökset, mutta kiinnittää huomiota siihen, että väestökirjalain puheena olevien säännösten soveltaminen on käytännössä epäyhtenäistä. Ulkomaalaisten oikeuksien nyt lisääntyessä on heidän keskinäisen tasa-arvonsakin kannalta entistä tärkeämpää,

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1989

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Björkstrand sekä jäsenet Aittoniemi, Hacklin, Häkä-

pää, että väestörekisteriviranomaisten menettelytavat ja ratkaisuperusteet ovat mahdollisimman yhtenäiset koko maassa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että yhtenäisyyteen pyritään aikaisempaa täsmällisemmillä ohjeilla ja tarvittaessa myös ulkomaalaisia koskevia yleisiä säännöksiä tarkistamalla.

Edellä lausutun perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuttamattomina.

mies, Jokinen, Jätteenmäki, Linnainmaa, Paloheimo, Pohjola, Ryyänen, Taina, Tykkyläinen ja Väistö.

Vastalause

Ensi vuoden alusta voimaan tulevan yhdistyslain käsittelyn yhteydessä on lakivaliokunnan mietinnössä todettu, etteivät sen paremmin poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen sopimus kuin myöskään Euroopan neuvostoon ja sen ihmisoikeussopimukseen liittyminen tule antamaan aihetta yhdistyslain tarkistamiseen. Siitä huolimatta aivan valiokuntakäsittelyn viime hetkillä lakivaliokunta päätti äänestyksen jälkeen liittää mietintöönsä ulkomaalaisten poliittisten oikeuksien laajentamista koskevan lausuman, joka johti ennennäkemättömän nopeaan valmistelutyöhön sillä tarkoituksella, että laki ulkomaalaisten osallistumisesta valtiollisiin asioihin vaikuttaviin yhdistyksiin tulisi yhdistyslain 10 ja 35 §:n muutoksilla voimaan samanaikaisesti uuden yhdistyslain kanssa.

Hallituksen esitys yhdistyslain 10 ja 35 §:n muuttamisesta, jota lakivaliokunta myös ehdottaa hyväksyttäväksi, on tarpeeton, liian pitkälle menevä ja loukkaa Suomen kansalaisia poliittiseen toimintaan liittyvän osallistumisen

oikeuden osalta. Kun poliittiseen toimintaan osallistuminen on tähän saakka kuulunut vain Suomen kansalaisille rajoitetusti laajennettuna keskinäisen vastavuoroisuuden perusteella muihin pohjoismaihin, voi siihen lain hyväksymisen jälkeen osallistua epämääräinen ulkomaalainen ihmismassa epämääräisen kotipaikka-edellytyksen perusteella. Henkilö, jolla saattaa olla kotipaikka useassa maassa ja jonka valtiollisuus on jaettu useaan suuntaan, voi tämän lain hyväksymisen jälkeen toimia poliittisissa yhdistyksissä kuin konsanaan oman maan kansalainen. Tämän tyyppistä lainsäädäntöä en voi hyväksyä. Poliittista toimintaa koskevan lainsäädännön varomaton liberalisointi on omiaan herättämään sellaisten ulkomaalaisten kiinnostusta, joiden perimmäinen ja ainoa tarkoitus on yhteiskunnallisen ja poliittisen levottomuuden herättäminen vastuuttomalla tavalla.

Laki yleisistä kokouksista annetun lain 2 §:n muuttamisesta merkitsee sitä, että kuka tahansa ulkomaalainen voi edellä epämääräiseksi

katsomani kotipaikkakäsitteen perusteella toimeenpanna kokouksen ja mielenosoituksen, joka oikeus on tähän saakka ollut vain Suomen kansalaisella sekä yhdistyksellä. Kun uuden yhdistyslain mukaan ulkomaalaisella on oikeus perustaa muita kuin valtiolliseen toimintaan vaikuttavia yhdistyksiä ja kuulua niihin, ulkomaalaisen oikeus yleisen kokouksen toimeenpanemiseen olisi tätä kautta riittävällä tavalla mahdollistettu. Kun kuitenkin nykyisen yleisistä kokouksista annetun lain 2 §:n mukaan oikeus yleisen kokouksen järjestämiseen on myös rekisteröimättömällä yhdistyksellä, ulkomaalaisten mukaantulo edellyttäisi mielestäni kokouksen järjestäjänä rekisteröityä yhdistystä. Tämä mahdollistaisi ainakin jonkinlaisen valvonnan yleisten kokousten ja mielenosoitusten järjestämisessä ulkomaalaisten osalta.

Kaikki nyt käsittelyssä olevat lakiesitykset loukkaavat Suomen kansalaisille hallitusmuodon 10 §:n mukaan kuuluvaa perustuslaillista oikeutta, jonka mukaan vain Suomen kansalaisilla on oikeus siinä mainittuun toimintaan. Tämän lisäksi 1. ja 2. lakiehdotuksen sisältö valiokunnan ehdottamalla tavalla hyväksyttynä merkitsee ulkomaalaisten osalta liian pitkälle vietyä vaikuttamisen mahdollisuutta poliittiseen toimintaan ja sisäiseen järjestykseen liittyvissä asioissa.

Näistä ja edellä aikaisemmin mainitsemistani syistä ehdotan,

*että valiokunnan mietintöön sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hylättäisiin ja
että toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

2.

Laki

yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan yleisistä kokouksista 20 päivänä helmikuuta 1907 annetun lain 1 §:n 1 momentti ja 2 § näin kuuluviksi:

1 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

täysivaltainen Suomen kansalainen sekä
(poist.) Suomessa rekisteröity yhdistys.

2 §
Yleisen kokouksen saa järjestää jokainen

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1989

Sulo Aittoniemi

